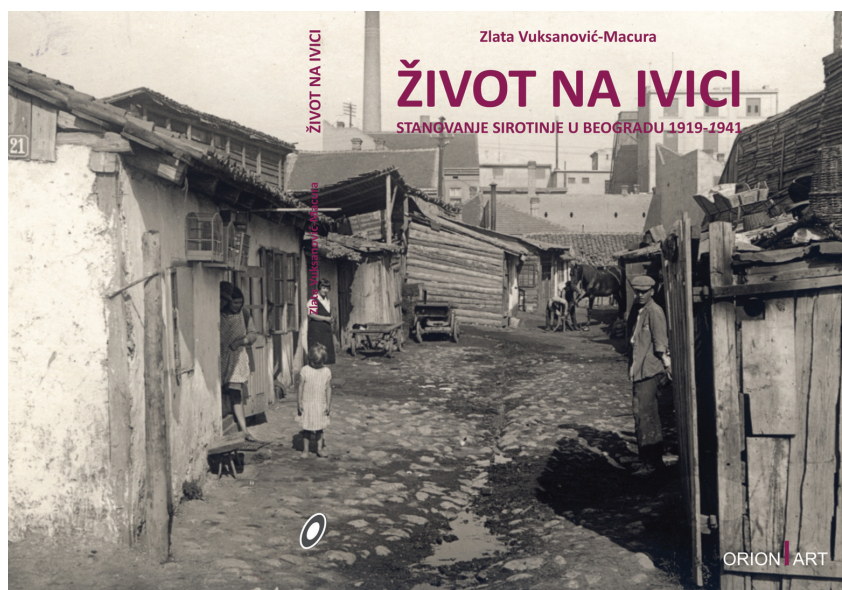

ЖИВОТ НА ИВИЦИ

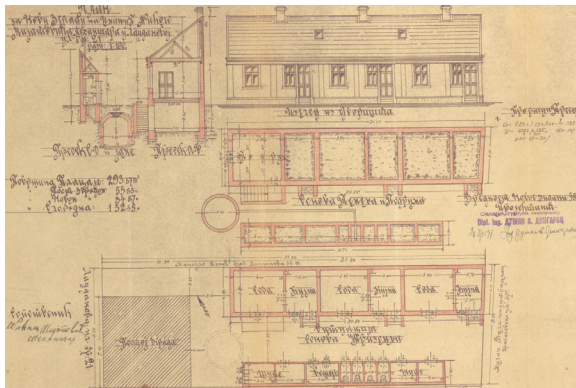
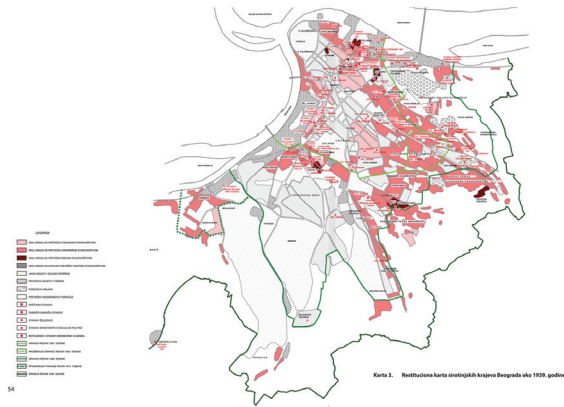
Становање сиротиње у Београду 1919–1941, Орион Арт, 2012.

Аутор: **Злата Вуксановић-Мацура**

Монографија *Живот на ивици* представља комплексну, мултидисциплинарну, компаративну и системску студију изузетно актуелне, али до сада у великој мери запостављене истраживачке области. Проучавајући феномен становања нижих друштвених слојева, ауторка је сабрала сву до сада познату грађу о становању сиротиње и допунила је резултатима обимног архивског, теоријског и теренског истраживања засновног на проучавању и тумачењу оригиналних извора. Тако је реализовано ово значајно истраживање. У уводу овог темељног списка, ауторка је јасно истакла своју истраживачку намеру да стамбену проблематику сиротиње сагледа превасходно полазећи од друштвеног, економског и културног стања међуратног Београда. То је било посебно важно стога што је највећи део београдске популације живео у сиротињским условима и што је то у највећој мери остајало изван пажње истраживача. По увреженој навици *архитектура* и *урбанизам* сиромашних остајали су у сенци доминирајућих истраживања и *велике архитектуре* и *великог урбанизма*. У истраживању Злате Вуксановић Мацуре архитектонско-урбанистичко истраживачко поље добило је друштвену димензију која је најчешће изостајала или је била

маргинализована. Становање сиротиње у Београду ауторка осветљава у контексту традиције са једне и карактера епохе са друге стране. Полазећи од контекстуалних увида она суверено валоризује становање као друштвено релевантну појаву и као аутентичан део историје новије српске архитектуре. И кад опсервира структуру београдског друштва са свим његовим турбуленцијама, миграцијама и досељавањем, са његовим урбаним растом, са успоном центра и потискивањем сиротиње ка периферији, ауторка предано преиспитује постојећу документацију и свеколику емпирију, баш као и архитектуру и урбанизам који су се тицали станишта сиромашних. Све то чини с намером да се сагледа суштина сиротињског становања, како би „социјална архитектура и њој примерени урбанизам добили право гласа у Србији...“. Важно место је добила и неостварена замисао о малом, хигијенском и јефтеном стану, који би био доступан свим угроженим становницима престонице. У спису *Живот на ивици*, ауторка суверено осветљава скривене сегменте нашег градитељства у међуратним годинама 20. века, феномен стамбене

беде и изградње социјалних, рентијерских и добротворних станова. Њено истраживање има двојаки карактер. С једне стране, као својеврсан увид у специфична питања сопственог наслеђа, представља велики допринос проучавању историје (анонимне) архитектуре српске престонице. С друге, одише савременошћу, актуелношћу и аутентичношћу. Она, у ствари, указује креаторима актуелне урбане политике на искуства негдашњег Београда, показујући да из његове ретроспективе, из искуства прошлости, може много да се уради и за његову данашњу перспективу, за градоградњу – достојну човека, а посебно оног кога најчешће заборавља убрзана и неправедна историја. Зато актуелна урбана политика транзиционог друштва може наћи у овом делу важне подстицаје да се превладају и стамбена криза и изразите стамбене неједнакости, а нарочито формирање нових „стамбених класа“. И кад довршите читање ове истраживачки креативно и скрупулозно остварене монографије, не случајно се подсећате теоретичара и историчара града Луиса Мамфорда, који је тврдио да је најбоље да се у граду развије *брига за људе* и да град постане *organ љубави*. Ауторка Злата Вуксановић-Мацура већ се одужила таквим захтевима. У њеној монографији, која је писана јасним и богатим језиком, прегледно је структурирано социолошко и урбанолошко-архитектонско искуство. И више од тога, наговештен је могући дијалог између социолога и урбаниста. А у творењу модела градоградње за друштвено дефаворизоване слојеве ауторка се представила не само као релевантан архитекта и урбаниста него и као веома поуздан урбани социолог и градитељ праведне и равноправне друштвене заједнице. То је и разлог више што јој је додељена *Награда Ранко Радовић* за 2012. годину. Њене идеје блиске су стваралаштву архитектке Радовића, који је био несклон *уклетом павиљонизму* а склон *питомом* граду као алтернативи обезличеном гигантизму.

Ратко Божовић